

Новица ВЕЛЈАНОВСКИ

ИСТОРИСКОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ПРВОТО ЗАСЕДАНИЕ НА АСНОМ

АСНОМ - Основа на самостојна суверена и независна Република Македонија

Педесетгодишнината од одржувањето на Првото заседание на АСНОМ е доволна историска дистанца за да се направат некои позначајни согледувања за неговото место во историскиот развој и создавањето на македонската држава, како и да се извлечат и некои нови визии за нејзиниот натамошен растеж. Впрочем, тоа го овозможуваат новите позиции на Република Македонија како самостојна, суверена и независна држава, која како таква суштествува од 1991 година. Нејзините највисоки државни органи, врз историските основи што ги создаде Првото заседание на АСНОМ од 2 август 1944 година, со документите какви што беа Декларацијата за осамостојување од југословенската федерација, Референдумот за независност и новиот Устав на Република Македонија, ја прогласија за нов државен и меѓународен субјект. Овие изминати години од тоа августовско деноноќие во манастирот Св. отец Прохор Пчински, кога со силно изразено чувство на одговорност и национална доблест за судбината на сопствениот народ се ковеше фундаментот на идната држава, се години на проверка на она што тогаш се направи. Така беше затоа што и покрај оптимизмот што беше присутен, не треба да се заборава дека таа борбена генерација се соочуваше со сериозни тешкотии кои неретко носеа разочарувања, внатрешни колебања и немир, како и поставување на логичното прашање: Дали ќе се успее?

Изминативе години, исто така, се временски период кој беше изоден и кој дава можност да се дадат и некои оценки за тоа дали документите на АСНОМ и она што со нив беше конституирано како држава Македонија беше доволно или можеше и повеќе и дали тие донесени документи, не само во фигуративна смисла на зборот туку како идеја, беа доследно реализирани и дали можеше повеќе од тоа. Според тоа, спомнатово налага логичен редослед во осврнувањето на она што би се нарекло подготовки и политичко-правна платформа за одржување на АСНОМ, на она што би се нарекло државноправна подлога изгласана на заседанието, а ќе стане збор и за нешто околу реализирањето на тој, условно

наречен, материјал во функција на конечната реализација на она што беше донесено, па и замислено да се реализира.

Подготовки за одржување на АСНОМ

Кога станува збор за подготовките за свикнување и одржување на АСНОМ, најчесто сме склони нив да ги лоцираме во терминот кога е донесено решение да се пристапи кон подготовки за тоа. Меѓутоа, тоа во голема мера го симплифицира прашањето, па излегува дека сè до август 1943 година отсутнуваат таквите подготовки. Навистина, тие во формална смисла на зборот можеби отсутнуваат, но во суштествената смисла не. Тие лебдат и се наоѓаат во сите други активности што се воде во рамките на антифашистичката ослободителна војна. Тие се присутни во латентна форма, во желбата за национално и социјално ослободување и за создавање на сопствена национална држава. Според тоа, нив треба да ги лоцираме заедно со почетокот на оружената ослободителна антифашистичка војна.

Подготовките за оружено востание во Македонија по нејзината окупација во 1941 година се одвиваа во мошне сложени услови. Тие се одвиваа во две насоки: политичка и воена. Политичкиот аспект на подготовките е инкорпориран во политичката активност на ПК КПЈ за Македонија, кој така официјално се нарекуваше, но отпорите кон таа номенклатура, јавно изразувани или прикривани, беа секогаш јасни. Поради тоа, како и поради честите кадровски промени и недоразбирања, тој не успеа да одигра некоја позначајна мобилизаторска улога, иако издаде доста прогласи и други документи. Својот успех го темелеше на здравите партиски кадри во основните организации кои повеќе беа опседнати да се крене востание, а помалку со политичките пресметки во политичкиот врв. Затоа почетокот на востанието во 1941 година во Македонија во основа беше прифатен како изблик на револуционизираност, масовна желба за слобода, а не како налог од повисок партиски врв, иако и неговиот придонес не треба сосема да се негира.

Имено, на 22 август 1941 година во непосредната близина на Злокуќани, на тогашната градска плажа на р. Вардар илегални активисти на МК на Скопје го формираа Скопскиот партизански одред, всушност меѓу првите оружени формации за борба против окупаторот. Одредот оперираше во околината на Скопје, изведувајќи и неколку диверзантски акции. Тоа го навести масовното востание. Временски подоцна се формираа Прилепскиот (11. X 1941) и Кумановскиот партизански одред, но затоа пак нивните акции оставаја далеку повидливи резултати.

Привремениот тактички неуспех на партизанските одреди формирани во 1941 година создаде извесни колебања во партиското раководст-

во за тоа дали се зрели условите за продолжување на ослободителната борба, што не беше случај кај поголемиот број партиски организации во Македонија. Тие го притискаа ПК да го продолжи започнатиот курс затоа што беа блиску до народот и најдобро ги чувствуваа неговите желби и потреби. Тоа се потврди следните години кога бројот на партизанските одреди и бројот на борците непрекинато се зголемуваа.

По првите воени успеси и создавањето на првите слободни или пак полуслободни територии се создадоа елементарни услови на нив да се формираат органите на власта и да се организира нивното дејствување. Ширејќи се постепено и со помош на партиската организација, мрежата од НОО на слободната територија во скоро време ќе послужи како најширока база и платформа за организирање на АСНОМ како највисок НОО во рамките на антифашистичкото движење на Македонија.

На почетокот поради голем број слабости, во 1941 и 1942 година поради лошото дефинирање, па и неразбирање на паролата “советска власт” и “советска Македонија”, првите органи на власта како органи на борбата се јавија напоредно со почетокот на самото востание. Дефинирани со еден заеднички именител - *орѓани на борбата*, тие всушност произлегоа од неа и на неа ѝ помагаа. Станаа никулци на новата власт, но сè уште беше рано да го преземат таквиот атрибут.

Следните години, поаѓајќи од концепцијата за нивното развивање, за што придонесе и насобраното искуство од севкупниот комплекс на ослободителното движење, се овозможи нивно побрзо и поорганизирано создавање. Така нивната активност се насочи кон создавање потрајна форма на народна власт. Тоа произлезе и од поголемата јасност во дефинирањето на револуционерната работа и дефинирањето на крајните цели на ослободителното движење. Едноставно, тие повеќе не можеа да се третираат како помошни, па и споредни органи на борбата, затоа што не можеше да се замисли водење борба без освојување на власта. *“Не сѝтанува збор само за името туку за суштината, за тоа дека дефинитивно е завршено со сѝтарите форми на власта и дека сегашните облици кои ги создаде востанието се твора клепка од која ќе се развие идната власт”*, се подвлекува во еден документ којшто го елаборираше прашањето за идната власт. Тоа беше мотив повеќе во рамките на ослободителното движење да се размислува и да се преземаат конкретни чекори за конституирање на органите на власта, вклучувајќи ги тука и најнепосредните подготовки за одржувањето на АСНОМ.

Во 1943 година, во рамките на антифашистичката борба во Македонија, неколку настани имаа такво значење за нејзиниот натамошен развој што со право таа година во историографијата е оценета како клучна за успешното завршување на борбата. Така, во основа беше совладана непријателската офанзива што беше присутна речиси целата

претходна година. Во партиското раководство и во ГШ, како резултат на дотогашното искуство во раководењето, беше постигнат потребниот степен на политичка консолидација што овозможуваше поуспешно раководење и командување.

Во смисла на претходното, клучен настан беше формирањето на Централен комитет на КПМ, (19. III 1943) кој на соодветен начин значеше нова позиција на македонското ослободително движење и прв значаен чекор кон непосредни подготовки за формирање и на државните органи. Тоа беше настан со кој македонскиот народ почна да ја реализира визијата за создавање на самостојна македонска држава, без оглед на подоцнежниот историски неуспех на комунизмот како процес. Реалната историска придобивка со формирањето на КПМ и нејзиниот Централен комитет не е само во тоа што објективно му се стави крај на често поставуваното прашање за наводното “српско” раководење со Партијата, туку значеше предуслов тоа да не може да се случува затоа што реално постоеја сериозни намери во некои српски кругови ситуацијата во Македонија да се држи под контрола и да се спречи евентуалното “застранување” на политичкото и военото раководство на НОБ во Македонија. Партијата како организатор и носител на ослободителната борба, главно на идеен план, со нејзиното осамостојување, сфатено во релативната смисла на зборот, сепак доби можности за донесување самостојни политички одлуки кои беа значајни за натамошниот пат кон осамостојувањето. Меѓу нив, секако, посебно внимание заслужуваат реорганизацијата на Главниот штаб на НОБ и ПОМ и мерките за разграничување на надлежностите во водењето на востанието. Главниот штаб дојде во позиција да дејствува како воено-раководно тело, а Централниот комитет да го покрива идејно-политичкото дејствување, а и двете тела во голема мера да дејствуваат прилично независно од центарот на југословенското ослободително движење. И двата органа за овие услови настапуваа релативно самостојно. ГШ изврши поделба на воено-оперативни зони и самостојно ги планираше воените операции во Македонија, а ЦК на КПМ во рамките на сопствената политичка активност настапуваше како централен орган во однос на месните комитети на КПМ.

Клучно прашање во подготовките за свикување на АСНОМ, сфатени во пошироката смисла на зборот, беше прашањето за истакнувањето на програмските цели на ослободителната борба. Тие цели беа јасни уште во почетокот на оруженото востание, меѓутоа, сè до донесувањето на Манифестот на Главниот штаб на НОБ и ПОМ не беше донесен некој попрецизно дефиниран документ кој би содржел јасна платформа за целите на ослободителната борба. Во втората половина на 1943 година се моделира идејата и созреа сознанието дека поставувањето на едно про-

грамско барање ќе претставува мотивирачко средство во борбата на македонскиот народ, особено на планот на мобилизирањето нови борци. Тоа беше нужно и заради поцелосното обединување на народот врз платформата на НОД. Тоа прашање, всушност, на соодветен начин беше елаборирано на Преспанскиот состанок на ЦК на КПМ од 2 август 1943 година, кога беше заклучено да се пристапи кон конкретни подготовки за одржување на антифашистичко собрание и негово конституирање во највисок орган на власта и државата. Тоа прашање беше силно подвлечено во рефератот на Кузман Јосифовски-Питу, поднесен на спомнатото советување, каде што истото е поместено во контекстот на паралелите меѓу историското минато и новите победоносни визији.

Оттука, донесувањето на Манифестот на ГШ на НОВ и ПОМ дојде како резултат на суштествената потреба која се чувствуваше и понапред, но најмногу откако ослободителната борба зеде замав кој го најавуваше и конечниот успех. Без оглед на разновидните оценки за значењето на Манифестот, за неговата минимална визија во однос на македонската национална и државна самостојност, непобитен е фактот дека тој за тоа време одигра мошне значајна мобилизаторска улога и доби тежина на документ чија основна определба послужи да се надоградат следните програмски барања на ослободителното движење на македонскиот народ. Поинаку и не може да се протолкува следнава мисла содржана во него: *“Никогаши до сега македонски народе, не си имал ѝолку убава ѝоложба и ѝолку многу сојузници за да ти се исполни ѝвојоји вековен идеал - обединувањето на Македонија”*.

Според тоа, формирањето на Иницијативниот одбор за свикување на АСНОМ во првата половина на ноември 1943 година формално произлезе од заклучоците на Преспанскиот состанок, но суштински од созреаното и веќе прифатеното ниво на барања и определби за натамошниот развој на ослободителната борба и државотворните резултати што се очекуваа од неа.

Веднаш по неговото формирање, Иницијативниот одбор презеде дејности кои дотогаш ги извршуваа другите органи, со што тој прерасна во политичко-претставничко тело на народноослободителната борба во Македонија и највисок (ослободителен) орган на власта во државата којашто се наоѓаше во процес на создавање. Тоа беше всушност позицијата на Иницијативниот одбор во системот од органи на НОБ на Македонија, а тоа ќе се види и од неговите активности. Тој целосно застана зад Манифестот на ГШ, без оглед на тоа што Манифестот и тогаш беше изложен на оправдани критики за нивото на поставување на прашањето за иднината на Македонија како обединета држава, што историографијата во поново време и го потврди.

Проширениот Иницијативен одбор од април 1944 година, во нешто поповолни услови, ја зголеми и својата активност. Впрочем и самата потреба на неговото проширување имаше за цел тој, како кадровски покомпактен орган, да одигра улога на претставнички орган на целиот македонски народ, иако со одделни свои активности, покрај таа функција вршеше функција, условно речено, на револуционерна влада.

Како помногуброен орган од претходниот, ИО ја надолжни концепцијата на својата работа. Разгледуваните прашања укажуваат на тоа дека тој вршеше функции на собраниски орган. Во ова својство ги верифицираше донесените акти од ГШ и од претходниот состав на ИО, што значи дека го продолжи континуитетот на нивната работа. Практично, Иницијативниот одбор за свикнување на АСНОМ ги финализира активностите и успешно ги приведе кон крај подготовките за неговото одржување.

Презентирање на резултатите и донесување на документите

Така, по речиси едногодишните успешни подготовки, на 2 август 1944 година во манастирот Св. отец Прохор Пчински се одржа Првото заседание на АСНОМ.

Резултатите што се постигнаа со одржувањето на Првото заседание на АСНОМ и со донесувањето на неговите решенија и други документи претставуваат најголем историски дострел на македонскиот народ во борбата за создавање сопствена национална држава. Тие претставуваат остварување на историскиот сон и реализирање на борбено-националните идеали на македонскиот народ. Поради тоа АСНОМ има повеќестрано значење во историјата на македонскиот народ.

Документите од Првото заседание на АСНОМ, според нивната целисходност, намена па и порака, може да се групираат во три групи. Во првата се оние во кои се определува платформата на државното конституирање на македонската држава. Во втората се документите со кои се конституира и прогласи македонската држава и во третата - документи со кои се упатуваше повик до македонскиот народ и до меѓународната јавност за поддршка и реализација на неговите решенија.

Во оваа пригода ќе се задржиме на втората, според нас најзначајната група државноконститутивни акти на АСНОМ, а потоа накусо и на прашањето дали дојде до нивно автентично реализирање или пак се отстапи во некои сегменти.

Со оглед на тоа што Првото заседание на АСНОМ претставуваше законодавен орган, донесените акти од него имаат законодавна сила. Бидејќи со нив се доконституира (формално-правно) и се прогласи македонската држава, со едно име можеме да ги наречеме *државно-конститутивни акти*.

Првото заседание на АСНОМ донесе девет законодавни акти. Тоа се: Решение за утврдувањето на АСНОМ за врховно, законодавно и извршно народно претставничко тело и највисок орган на државната власт на Демократска Македонија, Декларација за основните права на Демократска Македонија, Решение за воведување на македонскиот јазик за службен јазик во македонската држава, Правилник за работа на АСНОМ, Решение за образување државна комисија за утврдувањето на престапите на окупаторот и неговите помагачи, Решение за одобрување на решенијата, наредбите и задолженијата издадени од ГШ на НОВ и ПОМ и на Иницијативниот одбор за свикување на АСНОМ, Решение за оддавање признание и благодарност на народноослободителната војска на Македонија и Решение за прогласување на Илинден - 2 август за народен државен празник на македонската држава. Но, државно-конститутивен карактер во потесната смисла на зборот имаат: Решението за одобрување на решенијата, наредбите и другите активности на ГШ на НОВ и ПОМ, Решението за утврдувањето АСНОМ за врховно, законодавно и извршно народно-претставничко тело и највисок орган на државната власт на Македонија, Решението за воведување на македонскиот јазик за службен јазик во македонската држава и Решението за прогласување на 2 август за државен празник на македонската држава.

Имено, Главниот штаб на НОВ и ПОМ и Иницијативниот одбор за свикување на АСНОМ, извршувајќи ја својата функција, ГШ како највисок воено-раководен орган, а ИО како највисок привремен претставнички орган, а во извесна смисла и највисок орган на власта, презедоа повеќе активности за успешно водење на ослободителната борба. Некои од тие активности имаа карактер на највисоки законодавни акти кои ги застапуваа интересите на сиот македонски народ. Донесените акти од ИО беа од такво значење што беше неопходно нивното потврдување од највисокото законодавно тело какво што беше Првото заседание на АСНОМ. Тој орган требаше да го потврди или негира дотогаш изодениот пат.

Од друга страна, Иницијативниот одбор за свикување на АСНОМ, преку утврдувањето на Платформата за разговор со Националниот комитет за ослободување на Југославија, определувањето на составот на македонската делегација и со разгледувањето на нејзиниот извештај, всушност во името на целиот македонски народ заведе став и го дефинира патот за иднината на Македонија, односно нејзиното државно-правно конституирање. Ова клучно прашање дотогаш не беше ниту верификувано, ниту пак на поотворен начин поставувано пред некој орган кој би можел да се смета како претставнички орган избран од народот. Тоа беше една од причините што, покрај разгледуваниот извештај за неговата работа од страна на антифашистичкото собрание, беше поставено и прашањето со формално-правен акт да се одобри работата на овие два

органа кои функционираа и придонесоа за она што беше направено дотогаш. Така самиот чин на поставувањето на одобрување и донесувањето на Решението за одобрување на работата на ГШ и ИО истовремено значеше одобрување на сите нивни активности, не само во подготовките за свикување на АСНОМ, туку и пошироко. Со овој акт е изразен неопходниот континуитет на борбата, а истовремено се заокружи една мошне значајна развојна фаза на борбата и изградувањето на македонската држава во текот на НОБ. Таа фаза доведе до одржувањето на АСНОМ, а со неговото одржување почна новата, конечната фаза во државното дооформување. Неа ја означил Решението за прогласување на АСНОМ за највисоко законодавно и извршно народно претставничко тело и највисок орган на власта во македонската држава. Тоа решение беше и нешто повеќе, затоа што со него се дефинира системот на идното државно уредување, па во право се авторите кои го дефинираат како документ со уставотворно значење за македонската држава.

Кога станува збор за документи со значење во смисла на понапред изнесеното, високо место ѝ припаѓа на Декларацијата на АСНОМ за основните права на граѓаните на Демократска Македонија. Неоспорно е дека значително се размислувало за ова прашање, а особено дали она што го содржеше Декларацијата да се профилира во некаков поинаков документ, на пример во решение кое би имало поблиски определби. Моделот на документот декларација е мошне смислено одбран, затоа што било нужно да се поместат некои глобални, сепак не многу прецизни определби, а како што понатаму покажа практиката, определби кои не можеше да се реализираат докрај. Но на тоа ќе се навратиме понатаму.

Иако подготвувана во воени услови и со недоволно уставно-правно искуство на составувачите, може да се констатира дека Декларацијата понуди мошне широки права и слободи на граѓаните во Македонија. Во нејзините единаесет члена Декларацијата разработува повеќе групи на права и слободи што за тоа време имаа длабоко суштинско значење. Така, таа прокламира целосна рамноправност пред законите, без оглед на националноста, расата, полот и вероисповедта на граѓанинот. На секој граѓанин му се гарантира правото на жалба против решенијата на органите на власта, правото на поплаки и слично, што во основа значеше прокламирање на принципот на уставност и законитост што беше принцип на уставите во демократските земји.

Високо достигнување на Декларацијата претставува утврдувањето на правото на слободен национален живот, што значеше признавање на сите малцински права на националностите во Македонија. Ваквата определба за Македонија беше мошне значајна, како држава во формирање и со мешан национален состав.

Декларацијата утврди и едно право кое, доколку доследно се почитуваше, ќе претставуваше значаен мотив за слободно одвивање на стопанските текови. Тоа беше правото на сигурност на личниот имот, гарантирање на сопственоста и приватната иницијатива во стопанскиот живот.

Претходно коментираниве документи, како и сите други што ги донесе АСНОМ уште тогаш беа оценети како основа на идната македонска држава, па АСНОМ со свои обраќања го повика македонскиот народ од нив да направи материјална сила во борбата за создавање на своја држава.

Реализација на донесените документи

Првото заседание на АСНОМ не можеше да биде она што беше, доколку по неговото одржување не се впрегнеа сите сили за реализација на неговите решенија и определби. Во оваа смисла мошне значајна е улогата на Президиумот на АСНОМ. Бидејќи беше конституиран како орган кој во времето меѓу одделните свикувања вршеше истовремено собраниска, односно законодавна и извршна, односно функција на влада, всушност тој беше клучен орган во реализацијата на АСНОМ-ските документи. Тој се нагрби со најзначајните задачи и активности во еден исклучително значаен период, кога напоредно со борбата за конечното ослободување на земјата се водеше борба за оформување на државата, за конституирање на нејзините органи на власта, нејзината меѓународна афирмација и слично. Воедно тој беше задолжен да ги донесе и актите што не ги донесе АСНОМ.

За да се види, според нас, успешната работа на Президиумот на АСНОМ по одржувањето на Првото заседание на АСНОМ, доволно е да се напомят неколку активности од областа на организирањето на органите на власта. Имено, за работата, за начинот на организирањето на НОО, за административно-територијалната поделба на Македонија, на Првото заседание на АСНОМ не е донесен никаков документ. Таков документ не е донесен ниту за организирањето на правосудните органи. Така оваа значајна сфера за доконституирање на АСНОМ остана непокриена со законодавен акт од АСНОМ, па таа празнина требаше да ја надолжни неговиот Президиум. Од тоа како ќе бидат организирани и оспособени за работа овие органи, во многу зависеше не само натамошниот тек на борбата, туку и натамошното обезбедување и зачувување на нејзините дотогашни придобивки. Тука Президиумот покажа голема умешност донесувајќи повеќе законодавни акти и документи со стручно насочувачка содржина наменети за организирањето на народната власт во Македонија. Во оваа смисла, Президиумот најнапред

ја проанализира сопствената организираност, како и организираноста и дејствувањето на неговите поверенства, за што често укажуваше и даваше инструкции, а потоа и функцијата на локалните органи на власта.

Успешното реализирање на законодавните акти на АСНОМ и оние на Президиумот на АСНОМ претпоставуваше донесување поблиски прописи за начинот на организирање на органите на локалната управа. За разлика од другите области каде што постојеја одделни ресорни поверенства, немаше посебно поверенство за народната власт, кое сепак беше основано во следната година. Президиумот на АСНОМ обрна внимание во административно-територијалните целини да се организираат на соодветно ниво и органите на државната власт. Затоа Македонија беше поделена на области, најпрво на четири, а подоцна тие се намалени на три области. Истовремено се извршија неопходните подготовки за организирање на новоформираните обласни и претструктурирање на околските и општинските народни одбори. Во оваа насока беше донесено и Решението за организација и работа на народноослободителните одбори и Напатствието за нивната работа.

Сепак, успешната работа на Президиумот на АСНОМ, поточно работата врз реализацијата на најзначајните документи од Првото заседание на АСНОМ, во извесна смисла ја засенија некои негови активности коишто не беа докрај базирани на Решението за АСНОМ како врховно законодавно и извршно народно претставничко тело, како и непреземањето на некои активности за коишто имаше можности, а и правна основа во спомнатото решение.

Имено, сега е веќе јасно дека од работата на Президиумот на АСНОМ, како и од организацијата на власта во Македонија не беа задоволни органите во југословенската федерација, односно Националниот комитет за ослободување на Југославија. Поради тоа беше наложена инспекција на нивната работа, а потоа и инструкции за поинакво организирање. Работата на Иницијативниот одбор “озгора” беше оценета како неефикасна, што се мотивираше со неговата “гломазност”, па се бараше негово редуцирање на потесен круг луѓе и формирање на работно тело.

Формирањето на Работното тело на Президиумот на АСНОМ не беше предвидено во решенијата, ниту пак во другите документи од АСНОМ. Такво тело не беше основано ниту при НКОЈ. Со неговото формирање се отстапи од Решението за АСНОМ, според кое Президиумот како целина требаше да ја врши извршната власт. Таквото отстапување, кое секако имаше и политички причини, создаде извесен преседан, па понатаму тоа се случи и со Декларацијата на АСНОМ, како и со другите документи, а најмногу влијаеше што не се формираа и некои

поверенства за кои имаше потреба, но и можности. Во ваквиот начин на однесување на федералните органи кон Президиумот, како и лесното прифаќање на “инструкциите”, го гледаме почетокот на намерата да се постигне цврсто поврзување во федерацијата и што побрзо поставување на административно-централистички рамки.

Покрај Првото, АСНОМ одржа уште две заседанија, кои беа иницирани не само поради потребите, туку и поради обврската да се свикнува на одреден период на редовни или вонредни седници. На Второто заседание на АСНОМ (29 - 30. XII. 1944) всушност се вршеше анализа на достигнатото и сумирање на резултатите, но не и некакво согледување на идниот пат, туку само афирмација на она што беше направено. На Третото заседание на АСНОМ (14-16.IV 1945) се заокружи еден значаен историски период почнат со подготовките и завршен со преименувањето на АСНОМ во Народно собрание и формирањето на Влада на ДФМ.

Иако Третото заседание на АСНОМ не го задржа потребното ниво на определби што се градеа и верифицираа на Првото заседание на АСНОМ, сепак, за одбележување е чинот на формирање на Влада на ДФМ. Тоа навистина беше чин со формално значење, затоа што и Президиумот на АСНОМ вршеше функција на прва влада за време на неговото постоење, но сепак тој чин има и суштинско значење. Постојењето на комплетни органи на државната власт го означува оформувањето на комплетна државна управа. Тоа беше остварување на визијата за создавање на современа македонска држава и основа за нејзиното конституирање во современа самостојна суверена и независна Република Македонија што се реализира речиси половина век подоцна.

Novitza VELIANOVSKI

L'IMPORTANCE HISTORIQUE DE LA
PREMIÈRE RÉUNION DE L'ASNOM
(R É S U M É)

Cet article se rapporte aux préparatifs de la réunion, au cours et aux résultats de la Première réunion de l'Assemblée antifasciste de libération nationale de Macédoine.

Les préparatifs pour la réunion ont dure presque une année, parallèlement à la lutte pour la libération nationale et la guerre contre l'occupant fasciste. Selon les décisions apportées à l'ASNOM, la Macédoine a été proclamée comme État membre de la fédération de Yougoslavie. Après la Première réunion de l'ASNOM (le 2 aout 1944), les organes de l'État ont continué les activités concernant la formation de l'État dans tous ses domaines.